

Nd.

200. Nefndarálit

i málinu: Frumvarp til laga um breyting á lögum um þingskóp handa Alþingi
nr. 45, 10. nóvember 1905.

Nefndin hefir athugað frumvarp þetta og orðið ásátt um það að ráða
háttv. deild til þess að samþykkja það með þeim breytingum og viðaukum, sem
á þingskjali 199 getur.

Í sambandi við 2. gr. frumv., er fer fram á breytingar á 2. málsg. 10.
gr. þingskapanna, vill nefndin taka það fram, er nú skal greina.

Eins og fylgiskjalið (l. a. o.s.frv.) ber með sjer, hefir ritstjórn og prófarkalestur
Alþingistiðindanna orðið nokkru dýrari að tiltölu siðari þingin en áður var. Vill
nefndin koma í veg fyrir það, að þessi kostnaður hækki að mun, og telur því
rjett, að lögákveðin sje sú borgun fyrir þetta starf, er sæmileg sje og samkvæm
venjulegri borgun fyrir samskonar störf hjer á landi.

Um útgáfu Alþingistiðindanna að öðru leyti telur nefndin rjett að taka
það fram, að henni þykir hentugra, að hverju máli sje skipað sjer, en að eigi
sje efni þeirra skipað eftir fundum, eins og nú er gert, því að á þann hátt er
erfiðara og tafsamara að nota þau. Að visu er eigi unt að byrja á prentun

þeirra jafn fljótt sem annars mundi vera, ef þessi skipun er á þeim höfð, sem nefndin stingur upp á; en hún hyggur þetta atriði þó eigi skifta svo miklu máli. Nú er hjer tekið að nota setjaravjelar svo nefndar og má væntanlega setja þingtíðindin í þeim. Ætti drátturinn því eigi að koma að baga.

Pá vill nefndin geta þess, að hún telur þann sið, er áður hefur tilkast, að prentsniðja sú, er annast prentun þingskjalanna, geri eigi reikningsskil viku- lega, óhafandi, og væntir þess því, að þeim sið, sem nú á þessu þingi hefur verið upptekinn um vikuleg reikningsskil, verði haldið eftirleiðis. Það hefur sem sje komið í ljós, að prentsniðjan hefur, að því er virðist, sett óhæfilega upp fyrir ýmsar smá prentanir fyrir þingið, en i veg fyrir slikt yrði miklu betur komið með vikulegum reikningsskilum.

Eins og fylgiskjalið II sýnir, hefir núverandi skrifstofustjóri þingsins kann- að birgðir þess af Alþingistíðindum. Skýrsla hans hjer að lútandi sýnist benda í þá átt, að fulla gát þurfi að hafa á því eftirleiðis, að upplagið sje ekki haft of lítið.

Pá þykir nefndinni hentugt, að framan við hverja umræðu máls sje visað til þingskala þeirra, er málið varða.

Fyrir breytingar- og viðaukatillögum nefndarinnar verður gerð nánari grein í framsögu málsins.

Alþingi 23. júlí 1914.

Björn Kristjánsson, Einar Arnórsson, Benedikt Sveinsson.
formaður. skrifari.

Bjarni Jónsson frá Vogi. Jón Magnússon. Pjetur Jónsson. Þorleifur Jónsson.

Fylgiskjal I. a.

Ritstjórn og prófarkalestur

á umræðuparti Alþingistíðindanna 1909—1913.

1909.

Þetta ár er reiknað fyrir ritstjórn og prófarkalestur 6 kr. fyrir hverja örkl, eins og hjer segir:

a, fyrir umræður í Nd. (fylgiskj. I. b.) ... ... kr. 750,00
b, — — - Ed. og Sp. (fylgiskj. I. c.) ... ... — 410,25

Auk þess er reiknað fyrir að semja yfirlit og lesa prófarkir
af því (fylgiskj. I. d.) ... ... — 150,00
kr. 1310,25

1911.

Pá er reiknað fyrir ritstjórn og prófarkalestur umræðupartsins	
7 kr. fyrir hverja örklit	
a, fyrir umræður í Nd. (fylgiskj. I. e.)	kr. 938,00
b, — — - Ed. og Sp. (fylgiskj. I. f.)	— 455,00
Auk þess er reiknað fyrir samningu og prófarkalestur á yfirliti (fylgiskj. I. e.)	— 160,00
	<u>kr. 1553,00</u>

1912.

Á þessu ári er reiknað fyrir ritstjórn og prófarkalestur, svo sem hjér segir:

a, fyrir umræður í Nd. (fylgiskj. I. g.)	kr. 615,00
b, — — - Ed. og Sp. (fylgiskj. I. h.)	— 316,00
Auk þess er reiknað fyrir samningu á yfirliti (sama fylgiskj.)	— 130,00
	<u>kr. 1061,00</u>

Það virðist því koma í ljós að ritstjórn og prófarkalestur á umræðupartinum þetta ár hafi kostað:

a, á umræðum í Nd. á hverja örklit...	8 kr. 78½ e.
b, á umræðum í Ed. og Sp. á hverja örklit...	8 — 78 a.

1913.

Í fylgiskjöllum við ávisanabók þingsins finnast ekki reikningar yfir ritstjórn og prófarkalestur á umræðupartinum þetta ár. Það verður því að láta sér nægja sem skilagrein í því esni útdrátt úr ávisanabók þingsins (á fylgiskj. I. i. og I. j.). Sá útdráttur sýnir, að greitt hefir verið fyrir ritstjórn og prófarkalestur á umræðum í Nd. (fylgiskj. I. i.) ... kr. 1580,00 og að borgað hefir verið fyrir sama starf við umræður í Ed. og Sp. (fylgiskj. I. j.) ... — 900,00

Auk þess virðist vera greitt fyrir samningu registurs og prófarkalestur á því 180 kr. + 32 kr. (fylgiskj. I. j.)	... — 212,00
	<u>kr. 2692,00</u>

Þetta ár er arkafjöldi umræðupartsins, sem hjér segir:

1. umræður í Nd. ...	158 arkir
2. — — - Ed. og Sp. (5½ + 73½ örklit) ...	79 —

Það virðist því koma í ljós, að ritstjórn og prófarkalestur á umræðupartinum hafi kostað:

a, á umræðum í Nd. á hverja örklit...	kr. 10,00
b, — — - Ed. og Sp. á hverja örklit um bil ...	— 11,39

Y f i r l i t

Ár	Arkafjöldi	Ritstjórn og prófarkalestur á hverja örkl	Ritstjórn og prófarkalestur alls		Samning efnisyfirlits og prófarka- lestur á því		Ritstjórn, prófarkalestur og samning yfirlits, samtals		Hækkun á borgun fyrir ritstjórn, prófarka- lestur og samningu efnis- yfirlits frá næsta ári á undan
			kr.	au.	kr.	au.	kr.	au.	
1909	193 ³ / ₈	6,00	1160	25	150	00	1310	25	
1911	199	7,00	1393	00	160	00	1553	00	16%
1912	106	8/78 og 8/78 ¹ / ₂	931	00	130	00	1061	00	25%
1913	237	{ ¹⁰ / ₈₉ og ¹¹ / ₈₉ $= \frac{21}{89} : 2 = \frac{10}{70}$ }	2480	00	212	00*	2692	00	22%

*) Þessi tala er tekin eftir því, sem næst verður komist.

Fylgiskjal I. b.

Reikningur.

Ritstjórn og prófarkalestur á umræðuparti neðri deildar (B II. Alþingistíðindanna) 1909. Alls 125 arkir, 6 kr. fyrir hverja = 6×125 . . . . . = kr. 750,00

Reykjavík 9. október 1909.

Hannes Þorsteinsson
forseti Nd.

Fylgiskjal I. c.

Reikningur

fyrir ritstjórn og prófarkalestur á Alþingistíðindum 1909 B. I. (umræðum í sameinuðu Alþingi og efri deild).

Fyrir 68% örklá 6 kr. pr. örklá . . . . . = kr. 410,25

Meðtekið upp í þetta:

150 kr. + 150 kr. = ...	— 300,00
	Eftir kr. 110,25

er eg óska ávisunar fyrir.

Reykjavík 25. okt. 1909.

Kristján Jónsson
forseti Ed. Alþ.

Fylgiskjal I. d.

Reikningur.

Fyrir að semja registur við öll Alþingistíðindin 1909 ásamt prófarkalestri,
alls . . . . . = kr. 150,00

Reykjavík 25. nóv. 1909.

Hannes Þorsteinsson.

Fylgiskjal I. e.

Reikningur.

Ritstjórn og prófarkalestur á umræðuparti neðri deildar (B. II. Alþ. t. 1911)
alls 134 arkir á 7,00 . . . . . = kr. 938,00

Samning og prófarkalestur á yfirliti yfir öll Alþingistíðindin . . . . — 160,00

Alls kr. 1098,00

Áður greitt (* $\frac{1}{8}$, 200,00 og * $\frac{9}{10}$, 300,00) . . . . . — 500,00

Eftir kr. 598,00

Reykjavík 8. desember 1911.

Hannes Þorsteinsson.

Fylgiskjal I. t.

Reikningur

til forseta Alpingis 1911.

Fyrir ritstjórn og prófarkalestur á Alpingistíð. 1911 B. I. fyrir hönd Alpingis-	
forseta sjera Jens Pálssonar, 65 arkir á 7,00	kr. 455,00
Áður meðtekið kr. 90,00 + 78,00 + 120,00	kr. 288,00
Skuld	kr. 167,00

Reykjavík 15. nóv. 1911.

Einar Hjörleifsson.

Fylgiskjal I. g.

Reikningur

yfir ritstjórn og prófarkalestur Alp.tíð. 1912.

Ritstjórn á umr. n. d. (B. III)	kr. 195,00
Prófarkalestur á 70 örökum á 6,00	— 429,00
Fyrir reikningshald og ávisanir (ca 2 pro %)	— 14,00 *)
	kr. 629,00
Áður meðt.	— 552,00
	kr. 77,00

Reykjavík 28. 1913.

Jón Ólafsson.

Fylgiskjal I. h.

Reikningur

til Alpingis 1912 frá undirrituðum forseta efri deildar þingsins.

1. Ritsjórn á umræðunum í sameinuðu þingi (B. I.) og efri deild (B. II.) . .	kr. 100,00
2. Prófarkalestur á umræðunum í sameinuðu þingi (B. I.) og efri deild (B. II.)	
alls 36 arkir á 6 kr.	— 216,00
3. Samning á yfirlitum yfir öll Alpingistíðindin 1912	— 130,00
	Alls kr. 446,00
Áður greitt	— 230,00
Eftir	kr. 216,00

Reykjavík 26. febr. 1913.

J. Havsteen.

*) Eins og sjá má kemur þessi liður þjvorki við ritstjórn nje prófarkalestri. En reikningurinn er birtur eins og hann liggar fyrir.

Fylgiskjal I. i.

Greitt

**fyrir ritstjórn og prófarkalestur á umræðum neðri
deildar 1913, samkvæmt ávísanabók pingsins.**

1913		Kr.	au.
6. sept.	Ávis. Jóni Ólafssyni upp í borgun tyrir ritstjórn Alþ.tið. C. 1913	50	00
20. —	Jón Ólafsson, ritstjórn þingtíðinda	150	00
27/9	Sami do.	60	00
4/10	Jón Ólafsson (ritstj. & prófarkalestur)	60	00
11/10	Jón Ólafsson (ritstjórn Alþ.t. C.)	60	00
18/10	Jón Ólafsson (ritstj. Alþ.t. C.)	70	00
25/10	Jón Ólafsson (Alþ.t. C.)	60	00
1/11	Sami do.	70	00
8/11	Jón Ólafsson (ritstj. Alþ.tið. C.)	50	00
15/11	Jón Ólafsson ritstj. Alþ.t. C.	50	00
22/11	Jón Ólafsson (ritstj. Alþ.t. C.)	60	00
29/11	Jón Ólafsson ritstj. Alþ.t. C.	60	00
5/12	Jón Ólafsson (ritstj. &c.)	60	00
12/12	Jón Ólafsson ritstj. &c	60	00
19/12	Jón Ólafsson ritst. &c	60	00
Des. 27.	Jón Ólafsson ritstj. &c	30	00
10/1 1914	Jón Ólafsson (Alþ.t. C. 1913)	70	00
17/1	Jón Ólafsson (Alþ.t. C. 1913)	60	00
24/1	Jón Ólafsson (Alþ.t. 1913 C, ritstj. og prófarkal.)	60	00
31/1 1914	Jón Ólafsson (ritstj. l. &c)	60	00
6/2	Jón Ólafsson (ritstj. &c)	60	00
13/2	Sami (do)	60	00
20/2	Jón Ólafsson (Alþ.t. ritstj.)	60	00
27/2	Jón Ólafsson ritstj. Alþ.t. &c	60	00
7/3	Jón Ólafsson	80	00
		Kr.	1580 00

Fylgiskjal I. j.

Greitt

**fyrir ritstjórn og prófarkalestur á umræðum í efri
deild og sameinuðu þingi 1913 og samningu efnisyfir-
lits við Alþingistíðindin (umræðupartinn) s. á.,
samkvæmt ávísanabók pingsins.**

1913		Kr.	au.
24. sept.	Júl. Havsteen amtm. (ritstj.)	150	00
22/10	Júl. Havsteen (ritstj. Alp.t. B.)	50	00
7/11	Júl. Havsteen (ritstj. Alp.tíð. B.)	50	00
26/11	Júl. Havsteen (ritstj. & prófarkir)	50	00
24/1 1914	Júl. Havsteen (Alp.t. 1913 B, ritstj. og prófarkal.)	50	00
14/2	Júl. Havsteen (ritstj. &c)	550	00
28/3	Júl. Havsteen (ritl., prófarkal. & registur)	180	00
16/4	Amtm. Júl. Havsteen (redaktion, registur &c.)	32	00
	Kr.	1112	00

Fylgiskjal II.

Útdráttur

úr skrá um Alþingistíðindi, þau er geymd eru á efsta
lofti Alþingishássins.

1845	72 eintök	1883	131 eintök
1847	175 —	1885	146 —
1849	333 —	1886	270 —
1851	—	1887	279 —
(Pjóðfundartíð.) .	496 —	1889	261 —
1853	180 —	1891	203 —
1855	185 —	1893	46 —
1857	235 —	1894	162 —
1859	194 —	1895	75 —
1861	227 —	1897	72 —
1863	249 —	1899	87 —
1865	212 —	1901	47 —
1867	212 —	1902	56 —
1869	182 —	1903	44 —
1871	317 —	1905	63 —
1873	368 —	1907	109 —
1875	158 —	1909	19 —
1877	196 —	1911	24 —
1879	160 —	1912	87 —
1881	128 —	1913	49 —

Við útdrátt þennan vildi jeg hafa mátt hnýta nokkurum athugunarordum.

Eins og góðir menn vita, lagði landsstjórnin fyrir Alþingi 1913 frumvarp til laga um hagstofu Íslands, og kom það mál fyrst undir efri deild. Skipaði deildin nefnd til að fjalla um það. Var nefndin sú ekki valin af verri endanum, því að hana sátu þeir Sigurður prestur Stefánsson, þingmaður Ísfirðinga, Guðmundur landlæknir Björnsson, 6. konungkjörinn þingmaður, og Steingrímur sýslumaður Jónsson, 3. konungkjörinn þingmaður.

Hagstofumálið var að vonum viðkvæmt.

Öllum vitrum mönnum, framsýnum og þjóðræknum, duldist það ekki, að hjer var fyrir höndum eitt af þeim nytjamálum vorum, er ekki mátti undir höfuð leggjast, svo þjóðvansalaust væri.

En til voru og þeir menn, sem ekki síður en aðrir vilja sjá og vita sæmd og gagn þjóðar vorrar, er töldu þetta mál ekki til brýnustu nauðsynjamálanna; sögðu það of snemma upp borið; töldu ekki fjármálastkrifstofu stjórnarráðsins ofvaxið, að hrista fram úr erminni hjer eftir, sem hingað til, hagskýrslur landsins, og drógu nokkuð í esa ástæður landsstjórnarinnar fyrir frumvarpinu. Og síðast en ekki síst festu þeir sömu menn auga á kostnaðinum, er hagstofan mundi baka landssjóði. Og sú vard reyndar Grýlan sýnilegust og munntömum.

Nefndin hafði því við mörgu að sjá. Nauðsyn málins var henni svo ljós, að ekki þurfti þar um framar orð eftir að senda. Og þá var henni ekki síður það ljóst, að þess bar að gæta, að ekki yrði hagstofan ofurmögnud gleypihit um kostnaðinn. Var þar við því að sjá, auk annars, að hagstofunni yrði fengin sú húsavistin, er ekki kostaði offsjár. Hendi næst vard þá, að geta gætur að því, hvort ekki mætti fá henni viðsamandi vist í einhverju því húsinu, sem er eign landsins. Öllum rjettsýnum mönnum voru vitanleg þrengslin í stjórnarráðshúsinu, svo ekki var þangað að leita vistar hagstofunni. Nefndinni vard því eðlilega það, að svipast um í alþingishúsinu.

Það var nefndinni ódulið, að ekki var vistarinnar að leita í stofsubygð þinghússins, að því að þar er háskólinn og dyravörður hans, og ekki var heldur slíks að leita í annari bygð hússins, þingherbergjunum. Það vard því að gesa gætur að því, hversu umhorfs væri á þriðju og efstu bygð hússins. Og það ljet nefndin ekki undir höfuð leggjast.

Efstu bygð hússins leiddi nefndin sjónum, og farast henni svo orð um heimkynni það: »En við höfum litið á efstu bygð Alþingishússins; þar er nú bókasafn Alþingis, alt í óreiðu og umgengnin herfileg«. (Alþ.tíð. 1913. A, bls. 292, þgskj. 54).

Nú mun eg ekki framar rekja starf hagstofunefndar efri deildar 1913, en víkja heldur að því, hver vard afleiðing af skoðun nefndarinnar á efstu bygð þinghússins.

Þó að hagstofunefndin nefni í álti sínu »bókasafn Alþingis«, þá er þess að gæta, að með því er einnig, eða öllu fremur, átt við forða þann (upplag) af Alþingistíðindunum, sem geymdur er á efsta lofti þinghússins.

Nefndinni mun ekki hafa sýnst forði sá, er þar lá hingað og þangað í haugum og hrúgum, grautruglaður, orpinn ryki og öðrum óþverra, svo fansaður, að hann væri allgirnilegur til fróðleiks.

Þetta vard til þess, að forsetar beggja þingdeilda 1913, gerdu rannsókn nokkura um þetta esni.

Það mun þá hafa komið í ljós, að á bókasafni þingsins var að vísu ekki eins góð regla og best varð ákosíð. En á því var þegar ráðin bót, með því að herra rithöfundur Jón Ólafsson, jáverandi alþingismaður og 1. varasforseti neðri deildar, sem allra mest nýlifandi Íslendinga hefir fengist við röðun og skrásetning bókasafna, tók að sjer að koma skipulagi á bókasafn þingsins.

En um birgðir Alþingistíðindanna var alvarlega öðru mali að gegna. Á óreiðuna

þar og óhirðuna þarf varla að minnast framar en gert hefir verið. A það þarf varla heldur að drepa, að hjer voru að lenda í fylstu eyðileggingu margir tugir þúsunda króna af landsfje. Og loks ætti varla að þurfa að leiða að því orð, að slík óhirða og af henni leiðandi nærfeld gereyðing dýrrar og mikilsverðrar bókar, Alþingistíðindanna, gat vart orðið til þess, að auka sæmd löggjafarþings Íslendinga, nje til þess, að efni og auka virðing þjóðarinnar út á við.

Jafnframt og forsetunum varð þetta alvarlega efni nægilega ljóst, urðu þeir og þess vísari, að á skipulagi þingskjalasafnsins var ekki sú regla, sem nauðsyn bar til.

Það safn er að sönnu að miklu leyti komið í varanlega geymslu í Landsskjalasafnini syrir tilhlutan landsskjalavarðar. En þó að þingskjalasafninu, því er í landsskjalasafnið var komið, væri að ytri skipan ráðað þar nokkuð, og landsskjalavörður væri búinn að hlynna að því á marga lund, meðal annars með því að binda inn suma flokka í því, þá var þó allmargt í innra skipulagi þess algerlega óunnið.

Það af skjalasafni þingsins (1901—1912), sem var í alþingishúsinu, var á marga lund í skaðsamlegri óreiðu. Að vísu voru skjölín frá árunum 1909—1912 í góðum umbúðum og rjettri röð estir dagbókum þingsins, en sá var þó ljóður þar á orðinn, að úr þeim voru horfin einstök skjöl, er ekki verður sagt um, hvar sje niður komin. Aftur á móti sýndi það sig, að skjölín frá 1901—1907 voru margvísida stórlægugruð; margt af þeim finst ekki, og verður ekki ætlað á, hvar þau sje niður komin, og enn það, að sum af þeim eru svo skemd og skammfærð, að lítt er sæmandi. —

Því mun nú víkja svo við, að ekki heyri það beinlínis undir mig að tjá, hvað til hafi komið, að birgðir Alþingistíðindanna voru í þessari frámunalegu óreiðu og nær því ofurseldar eyðileggingunni, nje að skýra það, hvað valdið hafi regruleysinu og óhirðunni á skjalasafni þingsins, því er enn geymdist í þinghúsinu. En þó að svo sje, að mig beri ekki skylda til þessa, þá fæ jeg varla leitt hjá mjer, að segja það, sem öllum má í augum opíð vera.

Skortur á umsjón og reglusemi virðist hafa verið þar adalmeinvaldur. Því næst það, að umsjónin — hafi hún einhver verið — hafi verið eins og ofháð skilningsleysi á starfinu og nærrí því að segja óþrifnaði. Af þessu hesur líka væntanlega stafað meðferðin, er ekki lýsti sjer lakast eða síst í því, að hvortveggja þessi söfn, birgðir þingtíðindanna og þingskjölín, höfðu verið flæmd á ymsa vegu og jafnvel fótum troðin. —

Þa er forsetar þingsins höfðu kynt sjer alt þetta nokkurn veg, varð þeim ljóst, að ekki mátti um þetta efni svo gert sjatna. Þeir munu hafa sjeð, að hjer var oflangt komið og að þá bar skylda til að ráða úr þessu til nokkurrar hlístar.

Það mun þá hafa orðið að ráði hjá þeim, að þeir leituðu þess við mig, að jeg kann-aði birgðir Alþingistíðindanna, hreinsaði, ráðaði og skrásetti.

Þessari málaleitan hreyfðu forsetar við mig í fyrstu á öndverðu síðasta þingi (um miðjan júlísmánuð 1913), og var sú ósk þeirra, að jeg kæmi fram með brjefad tilboð um þetta verk.

Mjer varð ekki allgreitt um að verða við ósk forsetanna um tilboð í þetta verk. Jeg var allskostar ókunnugur birgðunum af Alþingistíðindunum. Á skjalasafni þingsins, því er geymt var í Landsskjalasafninu, kunni jeg nokkur deili, en þó fjarri því svo, að til hlístar væri. Aftur á móti var mjer kunnugt um þingskjölín 1909—1912, því þau hafði jeg handfarið. En um skjölín 1901—1907 var mjer alls ókunnugt.

Ætlan mínu var sú, að kynna mjer þetta efni, svo að jeg mætti byggja á það tilboð mitt. Þó fór það svo, að þrotlaust annríki mitt við þingstörf fyrirmunaði mjer, að geta nokkurn tíma gert þá rannsókn á þessu efni, er mjer væri nægjanleg. En þá er að þinglausnum kom, kröfðu forsetar mig um álit mitt og tilboð. Varð þá sá endir á frá minni hálfu, að jeg með brjefi, dags. 13. sept. f. á., gerði kost á, að vinna þetta verk fyrir 600 kr. Og af hálfu forseta beggja deilda og beggja milliþingforsetanna, urðu þær lyktir á málinu, að þeir allir, ásamt mjer, skrifuðu undir samning um þetta efni 15. sept. f. á., samkvæman tilboði mínu í öllum adalefnum.

Frá starfi mínu vildi jeg nú hafa stuttlega skýrt.

Jeg hóf verk mitt í öndverðum októbermánuði síðastl. Það kom þegar í ljós, að ómögulegt var að byrja þá fyllilega á röðun, vegna þess, að Alþingistíðindin voru svo átakanlega rugluð og dreifð, sitt á hvað og hvað innan um annað um alt þinghúsloftið, innan um Landsreikninga, úrtíning úr Stjórnartíðindum, Rígsdagstidende, Ministerialtidende, Loftidende o. m. fl., og hins, að það varð að hreinsa þingtíðindin vendilega áður en til mála gæti komið að raða þeim í skápa.

Það kom það og í ljós, að allir þeir skápar, sem til voru í efsta lofti þinghússins, voru svo, að ekki gátu verið nokkur tiltök að nota þá, eins og þeir voru. Þeir stóðu hingað og þangað á við og dreif, misbreiðir, flestir mikils til of hillulangir, allir með of mjóum hillum og margir með svo ruddalegum frágangi, að ekki gat verið takandi í mál, að nota þá.

Í annan stað var það, að þinghúsloftið var alt einn geimur, nema rimlagirðingar hingað og þangað, og gat varla náð nokkurri átt, að nota það svo á sig komið.

Loks sýndi það sig, að á loftinu var alls konar skran, illa til reika og óþokkalegt í alla staði, hingað og þangað innan um þingtíðindin. Var sumt af því eign þingsins, og þó minstur hluti. Langmest af skrani þessu var þinginu og þinghúsinu allsendis óviðkomandi.

Það var því óhákvæmilegt, að vinna breyting og bætur á skápum og skjaldþiljum þar, og sá millipingaforseti neðri deildar þegar um, að svo yrði. En engu síður varð jeg að leggja mikil verk og ófysilegt í það þá í stað, ásamt smiðum þeim, er að breytingunum unnu, að færa til þingtíðindabirgðirnar á ýmsa lund, svo þeir mætti koma fram verki sínu, og þó gat færsla sú á engan hátt orðið til neins hægðarauka við væntanlega röðun. Síður en svo.

Smiðirnir unnu verk sinnara köllunar, eins og vænta mátti. En á meðan þeir gerdu mestu breytingarnar, sjekk jeg engu verki við komið til undirbúnings röðuninni. Og svo stóð þangað til nokkuð öndverðlega í nóvembermánuði síðastl. Þá tók jeg til starfa og vann að röðuninni, jafnt og óslitið meðan birta til vanst, hvern virkan dag, þangað til í ofanverðum aprílmánuði. Þá varð jeg af að láta, því þá var svo orðið varið heilsu minni, sakir marg-ítrekaðrar ofreyngslu við verkið, og meinimagnaðrar óhollstu — að jeg hygg —, að ekki mátti jeg þar um framar aðhafast, nema þá þann veginn, að jeg stundarbrátt gyldi þar við þá skuldina, er allir menn skulu síðasta lúka. Enda er grunur minn sá, að jeg muni enn alllengi kenna hjá mjer um heilsufarið afleiðingarnar af vist minni síðastliðinn vetur í efstu bygð þinghússins.

Þá er hingað var komið, í ofanverðan aprílmánuð síðastl., hafði jeg lokið við að hreinsa, raða og skrásetja og skipa í skápa öllum birgðum þingtíðindanna 1845—1912, með þeirri reglu og röð, er það vonandi sjer líkast sýnir.

Þá hafði jeg og dregið saman úr óvisstu stöðum alt það, sem til er af Landsreikningum, nefndarálitum sumra millipinganeftnda, skrám yfir bókasafn Alþingis, bæði eftir Magnús prófast Andresson og Jón rithöfund Ólafsson, og ýmsum sjerrentunum frá Alþingi. Og loks var jeg þá búinn að ná saman í eina sóþyngju — ef svo má orða það — þeim mikla samtíningi af Ministerialtidende, Rígsdagstidende, Loftidende, Stjórnartíðindum o. fl., er var hingað og þangað innan um þingtíðindin og ýmislegt skran í efstu bygð þinghússins.

Enn fremur hafði jeg titnt saman úr frámunalegum tætingi alt skjalasafn þingsins, er enn þá var geymt í þinghúsinu, raðad því nokkuð og skipað niður, fengið því viðunandi umbúðir í bili og komið því öllu í Landsskjálasafnið, nema skjölunum frá tveim síðustu þingunum, er jeg hugði að svo komnu hentara að hafa í þinghúsinu.

Það mundi sifst sama, að jeg færi um það orðum, hversu verk mitt væri af hendi leyст. Þar um vil jeg hlíta dómi sanngjarnra manna.

En ekki get jeg að svo komnu fengið mig til þess, að færa fram beina afsökun um það, að ekki væri öllu verkinu lokið í ofanverðum aprílmánuði síðastl., því er samningurinn milli forsetanna og míni 15. sept. f. á. náði til.

Til þessa lágu allmargar orsakir, er nefna mætti. En jeg skal aðeins láta mjer

nægja að nefna það um sinn, að verkið var í reyndinni svo miklu meira, erfðara og torsóttara í alla stadi en jeg, ádur en að því kæmi, gat gert mjer nokkura grein fyrir, og væntanlega nokkur maður, jafnt forsetarnir, er við mig sömdu, sem aðrir, að því óduldu, að verk það var að minni hyggju einhver þrældómskendasta stritvinna, jafnt og jeg hygg, að það hafi síst á baki stadið því, sem talið er sannnefnd skarnverk. Og þá mundi ekki órjett, að láta getið, hvíliskrar nákvæmni og vandvirkni varð að gæta um alla skilgreining.

Það, sem jeg átti óunnið samkvæmt samningi forsetanna við mig, þá er jeg varð að láta af starfi mínu í ofanverðum aprílmánuði, sakir heilsufars míns, var það, að jeg hafði ekki lokið við, að hreinskrifa skrá um birgðir Alþingistíðindanna, þá er svo er syrirkomið, að hún sýnir birgðir hvers eins árgangs þeirra, jafnt og hún er eins og lykill að skápunum í því safni, og á að sýna það, hvað er úti látið af þingtíðindunum framvegis, og hvað væri til á hverjum tíma af einstökum árgöngum, ef það þá fengist, að nokkur regla væri þar á höfð.

Enn var það, að jeg hafði ekki lokið að skrásetja skjalasafn þingsins, svo sem þó var tilskilið í samningi forsetanna við mig.

Ber tvent til þess, að svo var. Það fyrst, að mjer vanst með engu móti tími til þess, og annað hitt, að mjer dylst ekki, að það væri næsta nytjalistið verk, að semja lauslega yfirlitsskrá um það safn, er væntanlega færði menn lítið nær því, að vita hvað í því geymist, nema þá í sumum esnum; en svo hefði þó sú skrá orðið að vera, sem eg hefði getað hramsad saman á svo afmörkuðum tíma.

Það er sannfæring míin, að skjalasafn Alþingis sje í flesta stadi stórmerkilegt, og hafi í raun og veru að geyma margt það, er líkist helgidóum sögu vorrar, Íslendinga, frá þeim tíma, er það nær yfir. Og jeg er þess nokkurn veginn fullviss, að þeirrar skoðunar mundi og verða allir þjóðræknir og vitrir menn.

Það er því í raun og veru skylt, að sýna því safni mun meiri sóma en svo, að um það sje samin skrá, er aðeins væri lauslegt yfirlitshjóm.

Sæmd þings og þjóðar mundi það samboðnast, að unnið væri að því með nákvæmni og gaumgæfni, að semja flokkadá skrá yfir skjalasafn Alþingis, þá er svo væri háttad, að í henni mætti finna vafuingalitið alt það, er í safninu geymist, og þó um leið svo, að við hana mætti skeyta síðar ritaukaskrá. Og vitanlega ætti sú skrá að vera prentuð.

Minna er ekki við unandi um þetta éfni að mínu viti, og jeg hygg að á þessa sveif mundi og leggjast allir góðir menn og þjóðræknir, er þeir hefði kynt sjer málid.

En svo er því varið um þetta verk sem önnur verk, að ekki vinnur það sig sjálft, og að ekki verður því fram hrundið, án þess að til þess sje varið tíma og sje. Og mjer er óskiljanlegt annað en þar að hljóti að koma, að verkið það verði unnið.

Spurningin yrði þá sú: Hvað má lengi draga að byrja á því, að vinna þetta þingnytja- og þjóðsæmdarverk?

Jeg finn sjálfsgæða skyldu mína að leggja fyrir hæstvirt Alþingi framanritaða greinagerð. Jafnt því finn jeg ástæðu til að tjá það, sem nú skal greint.

1. Jeg mun að loknu pingi, þá er tími vinst til, skila hreinskrijadri skrá um Alþingistíðindin, slikri er að framan getur.
2. Jeg gef kost á, að koma í fast og ábyggilegt skipulag, og þar með skrásetja, alt það, sem til er af Landsreikningum og skrám um bókasa/n Alþingis, ef þess er æskt og um það semst.

3. Jeg gef kost á, að vinna úr öllum þeim mikla úrtiningi af Rígsdagstidende, Lovtidende, Ministerialtidende, Stjórnartíðindum o. fl., ef þess er æskt og um það semst.
4. Jeg býðst hjermeð til, að taka að mjer, að skrásetja skjalasa/n Alþingis, nákvæmlega flokkað innbyrðis eftir efni, og í þeirri röð og niðurskipan, að auðvelt verði að finna i því, og við skrána megi síðan skegla ritaukaskrá, ef þess væri æskt og um það semdist.

Annars tel jeg mjer skylt, að láta í tje allar þær upplýsingar um framanritað efni, er jeg get, verði þess óskað.

Að lyktum vil jeg hjermeð votta milliþingaforsetunum, þeim herra amtmanni J. Havsteen, 1. konungkjörnum þingmanni, og herra rithöfundi Jóni Ólafssyni, þakkir mínar fyrir þá lipurð og nærgætni, er jeg hefi notið hjá þeim við framangreint starf mitt. Jeg átti að vísu enn þá meira saman við herra rithöfund Jón Ólafsson að sælda, enda duldist mjer ekki sá ljósi skilningur, sem hann hafði á þessu máli, lempni hans og lipurð.

Reykjavík, 2. júlí 1914.

Þegnsamlega

Einar Porkelsson.

Til

Alþingis 1914.